

Astra alpínska

Botanický klenot Manínskej tiesňavy

Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici vybralo za predmet mesiaca máj 2026 botanickú zbierku dvoch kusov astry alpínskej (*Aster alpinus*), pochádzajúcich z Manínskej tiesňavy. Zbery pochádzajú z roku 1947.

Astra alpínska je očarujúci kvet s fialovými jazykovitými lupienkami a výrazným žltým terčom. Jej stonka dorastá do výšky 10-20 cm, listy tvoria prízemnú ružicu a menšie kopijovité listy rastú aj priamo na stonke. Celá rastlina je jemne ochlpená, čo ju prirodzene chráni pred stratou vlhkosti a chladom. Kvitne od mája do júla.

Jej domovom sú vysoké pohoria s vápencovým podkladom. Tu sa dostávame k najväčšej zvláštnosti Manínskej tiesňavy - alpské druhy sa tu vyskytujú v nadmorskej výške už okolo 350 metrov. Udržali sa tu od poslednej doby ľadovej. Nemusíme teda absolvovať náročný celodenný výstup na hrebene Tatier, aby sme astru alpínsku uvideli naživo. V Manínskej tiesňave ju pozorné oko objaví priamo z náučného chodníka. Stačí upriamiť zrak na skalné steny Veľkého a Malého Manína. Jej fialové okvetné lístky so sýtožltým stredom sú v šedom vápenci neprehliadnuteľné.

Ide o jednu z mála lokalít na Slovensku, kde sa vysokohorská príroda doslova znížila k ľuďom. Vysoké skalné steny vytvárajú na dne tiesňavy špecifickú chladnú mikroklimu, podobnú vysokohorským polohám. Vzniká tu tzv. *vegetačná inverzia* - alpínskym druhom sa darí na studenom dne a teplomilným druhom zasa na slnečných vrchoch skál. Touto abnormalitou a mimoriadne bohatou flórou láka Manínska tiesňava botanikov už viac ako 100 rokov. Na relatívne malej ploche sa vďaka extrémnym rozdielom v mikroklimě nachádza viac ako 530 druhov vyšších rastlín, čo predstavuje mimoriadnu hustotu.

Od roku 1946 sa v tiesňave každoročne konala medzinárodná fytogeografická exkurzia. V roku 1958 sa jej zúčastnila aj významná poľská botanička *Zofia Radwańska-Paryska*, ktorá nechcela veriť, že toto krásne územie ešte nie je zákonom chránené. Výskumy mnohých botanikov, zoológov a geológov napokon poslúžili ako podklady pre vyhlásenie Manínskej tiesňavy za Štátnu prírodnú rezerváciu Manínska úžina v roku 1967.

V súčasnosti je Manínska tiesňava Národnou prírodnou rezerváciou s najprísnejším 5. stupňom ochrany. To znamená, že pohyb v území je dovolený len po vyznačených chodníkoch. Je zakázané trhať rastliny, zberať lesné plody, kamene či skameneliny, rušiť pokoj, chytať živočíchy, zakladať oheň, stanovať, poškodzovať pôdu a vegetáciu, či znečisťovať prostredie odpadom. V prírode sme len na návšteve, preto by sme sa tak mali aj správať.

Astra alpínska je nádherná horská trvalka, ktorá sa vďaka svojej kráse stala obľúbenou nie len u botanikov, ale aj u záhradkárov. V minulosti ju ľudia často vykopávali a presádzali do svojich záhradiek, no keďže astra alpínska potrebuje špecifické podmienky, v bežných záhradkách zväčša neprežila. Nekontrolovaný zber na miestach jej prirodzeného výskytu viedol k zavedeniu zákonnej ochrany. Vďaka ochrane sa podarilo zastaviť vykopávanie a populácia astry sa natoľko stabilizovala, že dnes už nie je bezprostredne ohrozená vyhynutím. Z tohto dôvodu bola napokon vyňatá zo zoznamu chránených rastlín. To však nič nemení na jej estetickej hodnote a význame pre biodiverzitu našej flóry.

Milovníci kvetov dnes už nemusia zasahovať do voľnej prírody - šľachtitelia vyvinuli množstvo kultivarov astry alpínskej, ktoré sú prispôbené na pestovanie v záhradkách.

V chránených lokalitách, ako je Manínska tiesňava, je však astra alpínska naďalej nepriamo chránená v rámci územnej ochrany a ochrany biotopov. Patrí do biotopu európskeho významu – suché a dealpínske trávinnobylinné porasty, ktorého spoločenská hodnota je v zákone vyčíslená na 120 eur za 1m². K ochrane astry alpínskej prispieva aj samotný terén,

často rastie na ťažko prístupných skalných stenách, kam ľudská ruka len tak ľahko nedosiahne. Tam nerušene zdobí svet svojou krásou, ktorú môžeme obdivovať naživo alebo ju zachytiť objektívom fotoaparátu.

TEXT: Ing. Žaneta Adamčíková
GRAFIKA: Mgr. Janka Chudovská
©Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici

Zdroje :

Runkovič G. a Runkoviová G., Rastlinstvo Považskobystrického okresu a jeho ochrana, Bratislava, Obzor, 1975, s. 20, 53, 117 -121.

Príloha č. 5 k vyhláške č. 24/2003 Z. z., dostupná na: <https://www.epi.sk/zz/2003-24> citované dňa 10-04-2026

Príloha č.1 k vyhláške č. 24/2003 Z. z., dostupná na:
<https://www.epi.sk/disk/zz/file/2021/2021c000z0170p001.pdf> citované dňa 14-04.2026

<https://chkostrazovskevrchy.sopsr.sk/> citované dňa 10-04-2026